

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

З січня 1994 р. НБУ відповідно до покладених на нього функцій організатора міжбанківських розрахунків запроваджена національна електронна платіжна система з використанням найновіших електронних технологій у банківській справі, до якої залучена вся банківська система України. Впровадження її сприяло фундаментальним зрушенням у банківських технологіях, піднесло на новий якісний рівень стандарт обробки інформації в банківській сфері. Завдяки цій системі стала неможливою несанкціонована емісія. Впровадження даної системи дало змогу відмовитись від використання паперових платіжних документів, що поклато край використанню фальшивих авізо, а також значно підвищило швидкість, якість та надійність виконання платежів у державі. За допомогою програмного забезпечення стало можливим підвищити захист платежів від зовнішнього втручання. Існуюча система електронних міжбанківських розрахунків цілком задовольняла потреби економіки України на той час.

Виконуючи вимоги нової Конституції України та Указу Президента України «Про грошову реформу в Україні» від 25 серпня 1996 р. № 762/96, НБУ в період з 2 по 16 вересня 1996 р. провів грошову реформу в державі, випустивши в обіг нові гроші – «гривню» та «копійки»¹. У перший же день її впровадження за встановленим курсом було перераховано у гривню ціни, тарифи, заробітну плату, стипендії, пенсії, кошти на рахунках підприємств, установ та організацій, а також вклади громадян за курсом 100 000 карбованців за одну гривню без будь-яких обмежень і конфіскацій із вільним їх використанням у гривнях. Щоб ніхто з громадян не постраждав від реформи, упродовж 15 днів у готівковому обігу одночасно вільно використовувалися як гривні, так і карбованці, а після 16 вересня 1996 р. термін обміну карбованців на гривні продовжувався декілька разів. До 19 вересня 1996 р. банківською системою було вилучено 327,9 трлн. карбованців у резервні фонди НБУ в погашення емісії. Всього ж за часів реформи НБУ ввів у готівковий обіг 3 132, 5 млн. грн.

Головним досягненням реформи було запровадження повноцінної національної валюти України та підтримка її стабільності НБУ. Це не тільки підвищило авторитет НБУ в українському суспільстві та закордоном, а й сприяло збільшенню обсягів залучених іноземних інвестицій, прискорило рух грошей і сприяло поліпшенню грошово-кредитного ринку України, зростанню обсягів депозитів від населення в комерційних банках та збільшенню обсягів коштів, які видавалися у вигляді кредитів як фізичним, так і юридичним особам.

Висновки

Сьогодні банківська система є ключовою частиною фінансової системи України, важливим елементом господарського механізму, де реформування починаються раніше, ніж в інших секторах економіки. Саме банківська система повинна відіграти важливу роль у створенні оптимального середовища для мобілізації й вільного переливання коштів для структурної перебудови економіки і розвитку підприємництва. Основною ланкою цієї сфери є Національний банк України, якому належить провідне місце у загальному механізмі організації й регулювання банківської системи від ефективності функціонування якої вирішальною мірою залежить успіх соціально-економічних перетворень у країні загалом. Будь-які зміни у функціонуванні банківської системи впливають на інтереси всіх суб'єктів господарювання, і разом із тим можуть призвести до дестабілізації економічної, політичної, соціальної та інших сфер суспільного життя. Натомість налагодженість грошово-кредитної політики відповідно до потреб економіки, управління попитом і пропозицією грошей, що досягаються за активної участі Національного банку України, здатні нейтралізувати диспропорції між сукупним попитом і пропозицією в економіці, надати позитивного руху економіці країни. Тому дослідження історичних аспектів розвитку Національного банку України є необхідною умовою у процесі визначення та розробки концепції подальшого розвитку банківської системи України.

РЕЗЮМЕ

Проаналізовано основні тенденції становлення та розвитку Національного банку України впродовж 1991–1996 рр. Досліджено нормативно-правову базу функціонування Національного банку України. Визначено роль НБУ в формуванні концептуальних засад та реалізації фінансової політики в Україні, запровадженні національної валюти, становленні фінансово-кредитної системи нашої держави.

Ключові слова: Національний банк України, національна валюта, фінансово-кредитна система держави, фінансова політика.

РЕЗЮМЕ

Проанализированы основные тенденции становления и развития Национального банка Украины на протяжении 1991-1996 гг. Исследованы нормативно-правовую базу функционирования Национального банка Украины. Определена роль НБУ в формировании концептуальных основ и реализации финансовой политики в Украине, внедрении национальной валюты, становлении финансово-кредитной системы нашего государства.

Ключевые слова: Национальный банк Украины, национальная валюта, финансово-кредитная система государства, финансовая политика.

SUMMARY

The basic tendencies of formation and development of the National Bank of Ukraine during 1991-1996. The legal base of the National Bank of Ukraine. The role of the Bank in the formation of the conceptual framework and the implementation of monetary policy in Ukraine, the introduction of the national currency, the development of the financial and credit system of our country were studied.

Keywords: National Bank of Ukraine, national currency, financial and credit system of state, monetary financial policy.

ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ

Борисенко Т.М.:

Постановка проблеми. Запорізька область є важливим старопромисловим регіоном у соціально-економічній системі України. За розміром території (27,2 тис. кв. км.), чисельністю населення (1801,3 тис. чол. у 2010 р.), обсягом валового регіонального продукту (33186 млн. грн. у 2009 р.) вона займає дев'яту позицію в Україні [1]. Однак за індексом людського розвитку у 2010 р. вона займала 20 місце серед регіонів України. Область має значні проблеми у забезпеченні добробуту населення, які поки що недостатньо досліджені.

В області ставиться завдання підвищення рівня життя. У Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2015 року визначено, що найважливішим завданням управління регіональним розвитком є підвищення рівня та якості життя населення. Саме цей показник лежить в основі оцінки ефективності суспільного розвитку і залежить він від забезпеченості населення необхідними благами й послугами, досягнутого рівня їхнього споживання й ступеня задоволення потреб [2]. Не зважаючи на постановку такого стратегічного завдання, його досягнення здійснюється надто повільними темпами. Це потребує більш глибокого аналізу даної проблеми та обґрунтування підходів до її вирішення.

Метою статті є порівняльний аналіз життєвого рівня населення Запорізької області і розробка пропозицій щодо підвищення добробуту.

Виклад основного змісту. Для порівняльного аналізу рівня життя населення Запорізької області з іншими регіонами оберемо декілька областей, які за територією, чисельністю населення, рівнем урбанізації, структурою економіки мають приблизно такі ж параметри, як і досліджувана нами область. Аналіз цих параметрів по регіонах України показав, що найбільш подібними є Полтавська та Луганська області (табл. 1). За чисельністю населення Запорізька обл. перевищує Полтавську на 20% та менша Луганської обл. на 30%. Вони майже однакові за територією, обсягами валової добавленої вартості. Структура видів економічної діяльності (за їх часткою у ВДВ) відрізняється

¹ Указ Президента України № 762/96 «Про грошову реформу в Україні» від 25 серпня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/762/96>. – Загол. з екрана.

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ:
РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ**

не суттєво. Частка промисловості у ВДВ перевищує 40%. Порівняно з Полтавською обл. Запорізька має дещо вищий рівень урбанізації, однак програє за цим показником Луганській обл.

В той же час обрані регіони мають відмінність у географічному розташуванні, історико-культурному розвитку, досягнутому рівні економічних показників, що не може не позначитися на параметрах життєвого рівня.

Таблиця 1

Загальні характеристики Запорізької,
Полтавської та Луганської областей на 01.01.2011 [1]

Регіони	Територія, тис. кв. км,	Чисельність населення, тис. ос	% міського населення	ВДВ, млн. грн	Частка у ВДВ				ВРП на душу населення
					Промис-ловість	Сільс. гос-во	Будівництво	Транспорт, в'язок	
Запорізький	27,2	1801,3	76,9	33186	40,3	7,3	1,6	6,7	20614
Луганський	26,7	2291,3	86,7	33665	50,0	5,5	1,4	6,8	16562
Полтавський	28,8	1487,8	61,1	29183	40,0	12,8	2,2	10,4	22337

Порівняльний аналіз здійснюється на основі доступної статистичної інформації.

У табл. 2 наведено дані про найбільш важливих показниках доходів, витрат і споживання досліджуваних областей. Вони свідчать про не суттєві розбіжності у матеріальному забезпеченні населення цих регіонів.

Таблиця 2

Динаміка найбільш важливих показників матеріального забезпечення Запорізької, Луганської та Полтавської областей

Показники/ Регіони	2006	2007	2008	2009	2010	2010 до 2006, раз
1. Середньодушові сукупні ресурси, грн						
Запорізька	633,8	752,0	1050,6	1111,0	1313,8	2,07
Луганська	576,2	727,1	1097,8	1172,5	1351,8	2,35
Полтавська	587,6	730,8	1012,4	1050,2	1412,2	2,40
2. Середньодушові грошові доходи, грн						
Запорізька	568,2	685,8	935,6	1019,6	1213,5	2,14
Луганська	520,2	673,9	1005,5	1069,3	1237,1	2,38
Полтавська	493,9	634,6	847,2	882,4	1226,7	2,48
3. Середньомісячна зарплата, грн						
Запорізька	1091	1394	1812	1843	2187	2,00
Луганська	1022	1323	1769	1873	2271	2,22
Полтавська	961	1243	1661	1733	2102	2,19
4. Співвідношення середньодушових грошових доходів до прожиткового мінімуму, раз						
Запорізька	1,20	1,29	1,49	1,45	1,47	1,22
Луганська	1,10	1,27	1,61	1,53	1,50	1,36
Полтавська	1,05	1,19	1,35	1,26	1,49	1,42
5. Забезпеченість населення житлом, кв.м. на 1 чол.						
Запорізька	21,5	21,8	22	22,2	22,4	1,04
Луганська	22,8	23,1	23,4	23,6	23,8	1,04
Полтавська	23,7	24	24,3	24,6	24,7	1,04
6. Забезпеченість населення легковими автомобілями (на 1000 нас.)						
Запорізька	167	166	165	163	166	0,99
Луганська	119	124	133	140	136	1,14
Полтавська	141	154	163	130	145	1,03
7. Обсяг реалізованих послуг, грн.						
Запорізька	588	653	811	803	862	1,47
Луганська	352	434	544	459	490	1,39
Полтавська	400	444	593	576	605	1,51
8. Розмір заощаджень у вигляді вкладів у банки, грн. на 1 особу						
Запорізька	1686,2	2621,6	3487,5	3620,9	4899,7	2,91
Луганська	1129,4	1682,9	2112,4	2189,0	3094,5	2,74
Полтавська	1709,4	2596,5	3384,6	3392,0	4688,8	2,74

* Складено за даними статистичних щорічників України за відповідні роки

Аналіз наведених у табл. 2 даних дає змогу зробити такі висновки. Середньодушові грошові доходи хоч і були досить близькими, однак в окремі роки (2008, 2009) у Запорізькій обл. вони були на 12-16 % вищими порівняно з Полтавською обл. Це обумовлено рівнем заробітної плати, яка у Запорізькій обл. також була вищою. Однак за рівнем сукупних ресурсів області були майже на однаковому рівні (окрім 2010 р.). Отже, населення Полтавської обл. має більші грошові надходження, в основному за рахунок особистого підсобного господарства (ОПГ), що вирінює його матеріальні можливості. У Запорізькій обл. доходи від ОПГ були меншими.

Коефіцієнт співвідношення грошових доходів до офіційного прожиткового мінімуму у даних областях майже однаковий, що характеризує більш-менш однакову купівельну спроможність населення. Забезпеченість житлом дещо відрізняється, однак не суттєво. У Запорізькій обл. на 2,3 кв.м. житлової площі менше, порівняно з Полтавською обл., однак її населення має більше автомобілів.

Найбільш суттєвий розбіжності у регіонах по споживанню послуг, яке у Запорізькій обл. майже вдвічі більше, порівняно з Луганською обл. Вона також перевищує Луганську і Полтавську обл. за обсягами заощаджень.

Отже, за об'єктивними статистичними показниками доходів, споживання і матеріального забезпечення Запорізька обл. не

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

поступається, а по багатьох показниках випереджає Луганську та Полтавську області. Однак за суб'єктивною самооцінкою власного добробуту населення Запорізька обл. знаходиться у значно гіршому становищі, серед обстежених домогосподарств значно більша частка населення відзначила, що вони постійно відмовляли собі у найнеобхіднішому, окрім харчування. У 2010 р. таких було: у Запорізькій обл. – 47,3%; у Луганській – 29,6%; у Полтавській – 22,5% [3].

Слід відзначити, що гірші оцінки достатності доходів населення Запорізької обл. спостерігаються в усі роки дослідження. Для неї характерна також гірша стратифікація населення на основі самооцінки, оскільки у 2010 р. до бідних віднесли себе 62,7% опитаних, у Луганській обл. таких було 41,2%, а у Полтавській – 31,3% (рис.1). Отже, Запорізька обл. має більш суттєві проблеми із забезпеченням життєвого рівня населення, про що свідчать низькі ранги регіону за самооцінкою основних параметрів матеріального добробуту. У 2010 р. за оцінкою рівня достатності доходів вона посідала 19 місце у загальноукраїнському рейтингу, Луганська і Полтавська – відповідно 5 та 2 місця; за оцінкою рівня матеріального забезпечення ранги були такі: Запорізька-18, Луганська – 8, Полтавська – 5 місця; за динамікою матеріального становища відповідно – 19, 14 та 9 місця.

Рис. 1 Розподіл населення регіонів до певної соціальної групи за самооцінкою у 2010 р., %

Аналіз регіональних статистичних даних показує, що в області існує суттєва диференціація життєвого рівня в залежності від місця проживання та складу домогосподарств. При цьому має місце погіршення життєвого рівня у певній частині населення, оскільки частка населення із середньодушовими грошовими доходами нижче прожиткового мінімуму зростає.

Розподіл населення області за рівнем середньодушових грошових доходів (табл. 3) показує, що в сільській місцевості майже вдвічі більша частка населення має низькі доходи. У 2009 р. більше 45% населення, що мешкає в селі, мали доходи нижче прожиткового мінімуму, серед міського населення таких було 21%. Дані таблиці свідчать, що серед міського населення значно більша частка тих, які мають вищі доходи, так, понад 1021 грн. середньодушового доходу в місяць у 2009 р. мало 45,3% населення міст та 27,2% сільських мешканців. Значна диференціація рівня середньодушових доходів області і в залежності від чисельності дітей в родині. Третина домогосподарств з дітьми мали доходи нижче прожиткового мінімуму, а у домогосподарствах із трьома і більше дітьми таких було 2/3.

Таблиця 3

Розподіл населення Запорізької області за рівнем середньодушових грошових доходів [4], %

Категорії населення	Частка населення, яка має доходи у визначених діапазонах							
	Нижче прожиткового мінімуму		До 1020 грн.		1021 -1560 грн.		Понад 1560 грн.	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Усе населення, в тому числі проживає у:	24,3	26,8	65,3	59,1	27,5	29,2	7,2	11,7
місті	20,3	21	62,4	54,8	30,2	32,3	7,4	13
селі	37,4	45,6	74,7	72,8	18,5	19,7	6,8	7,5
Усі домогос-подарства з дітьми	35,5	33,8	87,2	80,1	9,5	9,4	3,3	10,5
в тому числі домогосподарства, що мають 3 і більше дітей	100,0	66,0	-	86,7	-	13,3	-	-

Ці чинники суттєво позначаються на оцінках рівня життя населення Запорізької області. Однак ними не можна пояснити всієї розбіжності в оцінках добробуту населення досліджуваних областей, адже подібна різниця в доходах в залежності від місця проживання і складу сімей присутня всім регіонам. Отже, вона обумовлена іншими причинами, які включають широкий спектр соціально-економічних особливостей розвитку Запорізького регіону.

Слід відзначити, що й інші дослідники відзначають специфічне становище Запорізької обл. щодо досягнутого рівня та якості життя. Так, І.Гукалова на основі аналізу різноманітних параметрів якості життя населення регіонів та їх типологізації виділила окремий тип регіонів, який формують індустріально розвинуті, зорієнтовані на експорт регіони – Донецька, Запорізька. Луганська області. Ці щільно заселені урбанізовані регіони характеризуються високим рівнем досягнутих економічних показників – ВРП та реалізованої промислової продукції на душу населення, високою часткою експорту у ВРП, високими зарплатами (хоча і значною гендерною різницею в їх рівні) поруч з помітно низькою самооцінкою населенням рівня свого життя. Продовольча безпека – на нижчому за середній рівні, незадовільною слід визнати і доступність кредитування населення. Шкідливими і небезпечними є умови праці населення. Економіка цих індустріальних

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

областей має яскраво виражений сировинний характер і є дуже ресурсоемною, що обумовлює антропогенне навантаження на територію і населення і загальну напруженість екологічної ситуації. Соціум в цьому типі регіонів характеризується статеві-віковою незбалансованістю, незадовільним станом суспільного здоров'я, низькими індексами соціально-освітнього статусу населення та умов його відтворення та напруженою криміногенною ситуацією. Це єдиний тип регіонів серед усіх виділених з відсутністю високих індексів у жодній з семи складових якості життя населення [4, с.243].

Як бачимо, в цій характеристиці відзначена специфіка структури економіки, умов праці, соціального та природно-екологічного розвитку, яка в комплексі визначає низьку якість життя населення цих регіонів, в тому числі – і малозадовільні оцінки його добробуту.

Аналіз різноманітних умов життєдіяльності Запорізької області показує, що вона, як і інші старопромилові регіони (Донецька та Луганська обл.), по багатьох показниках має гірші значення порівняно з Україною та іншими регіонами. Пояснити різницю в оцінках рівня життя непросто, оскільки статистика надає обмежене коло показників щодо його формування. Як відзначають інші дослідники, існують об'єктивні причини його недооцінки через існування тіньового сектору економіки і тіньових зарплат, додаткових доходів, неможливості врахувати внесок особистих підсобних господарств у бюджет сімей, різницю і цінах на товари та послуги. Необхідно мати на увазі існуючі заощадження і накопичену власність – рухому і нерухому, що значною мірою формує споживання. І, головне, доцільно брати до уваги і суб'єктивну оцінку власних доходів самими жителями, адже доход, який вважається достатнім мешканцю села, приміром, в Житомирській області може сприйматися сусіднім столичним жителем як крайня бідність не тільки через різницю в цінах, але й внаслідок зовсім іншого стандарту споживання, який склався у столиці [4, с.184].

Проведене автором дослідження дало змогу обґрунтувати основні причини гіршої самооцінки рівня життя населенням Запорізької області.

До них можна віднести такі:

1) гірша динаміка майже усіх показників матеріального забезпечення за період 2006-2010 рр. (див. табл. 1). Так, середньодушові сукупні ресурси у Запорізькій обл. зросли у 2,07 рази, а у Полтавській - у 2,4 рази. Це стосується і грошових доходів, заробітної плати. Лише за динамікою заощаджень Запорізький регіон дещо перевищував Луганську та Полтавську області. Слід відзначити, що і за іншими оцінками рейтинг рівня матеріального добробуту населення Запорізької області знизився. В оцінці регіонального людського розвитку за матеріальним добробутом область у 2010 р. посіла 9 позицію, у 2005 р. була на 2 місці, у подальші роки рейтинг цієї області неухильно знижувався (окрім 2009 р.) [5, с.27];

2) ймовірно у Запорізькій обл. у населення сформовано більш високі потреби в доходах, що обумовлено вартістю життя. Така гіпотеза підтверджується оцінкою необхідного доходу для забезпечення певного соціального статусу. Так, щоб не відчувати себе бідними у 2010 р. для 81,4% мешканців Запорізької обл. середньодушовий дохід мав складати не менше 1500 грн., в тому числі для 58,7% він має перевищувати 2700 грн. У Полтавській обл. таких було відповідно 24,7 та 2,7%. Для того, щоб досягти майнового становища середнього класу 24,4% опитаних мешканців Запорізької обл. відзначили, що їм необхідний середньодушовий грошовий дохід у межах 3000-5000 грн., а 65,3% - більше 5000 грн. Серед полтавчан бажаний дохід був значно нижчим: 41,3% вказали його в діапазоні 2000-3000 грн., 27,8% - в діапазоні 3000-5000 грн. і лише 2,3% - вище 5000 грн. [3, с.62-63]. Нижчими були значення бажаного доходу і в населення Луганської обл.;

3) аналіз динаміки споживчих цін показує, що в Запорізькій обл. за період з 2003 р. в усі роки дослідження (окрім 2006 і 2007) індекс споживчих цін був вищим, ніж у середньому по Україні, а також у більшості років він перевищував динаміку цін Луганської та Полтавської областей [1]. Тому динаміка реальних показників доходу, що визначає динаміку матеріального добробуту в області була гіршою;

4) регіональні умови зайнятості також суттєво впливають на відчуття добробуту. Економічна активність населення області та рівень зайнятості знаходяться на рівні середньоукраїнських показників. Специфіка регіону проявляється в тому, що відносно більша частка зайнятих працює на великих та середніх підприємствах або організаціях. У 2009 р. співвідношення працівників цих підприємств, установ, організацій до всіх зайнятих становила: у Запорізькій обл. – 69,2%, в цілому по Україні – 64%, у Луганській обл. – 61,3 % [6, с.34]. Отже, більша частка працівників регіону працює в умовах високої інтенсивності, жорсткої організації та нормування праці, що має місце на великих підприємствах, з них третина (33,8%) працює в умовах, які не відповідають санітарно-гігієнічним нормам (по Україні - 27,8%). Такі умови праці вимагають значної віддачі життєвих сил працівника, і, відповідно, мають компенсуватися більшими витратами на їх відновлення (на харчування, підтримку здоров'я, відпочинок).

Не зважаючи на те, що у регіоні робітники працюють у більш складних умовах праці, рівень регіональної заробітної плати є нижчим за середньоукраїнське значення. Це вказує на низьку вартість робочої сили. Окрім цього, в регіоні у сфері зайнятості більш виражена гендерна нерівність. Серед працюючих частка жінок складала 53,4%, що було як і в середньому по Україні. Однак, співвідношення заробітної плати жінок до її рівня у чоловіків було нижчим – 74,2% (по Україні – 77,2%, у Полтавській обл. – 76%) [6, с. 225].

Усі ці та інші особливості зайнятості (які не були предметом дослідження в даній роботі) можуть впливати на самооцінку добробуту населення регіону;

5) важливе значення для забезпечення добробуту мають інші показники, які не можливо врахувати, оскільки відсутні статистичні дані. Це стосується вартості нагромадженого майна (рухомого і нерухомого), можливості отримати додаткові доходи, в тому числі і за рахунок тіньових джерел, наявності заощаджень, які зберігаються не в банківській системі тощо. Попередній аналіз показав, що населення Запорізької області гірше забезпечене житлом та має негативну динаміку забезпечення автомобілями. Отже, в регіоні існують чинники, які стримують зростання життєвого рівня населення та негативно позначаються на його самооцінці;

6) рівень життя населення регіону є органічною складовою більш широких понять, таких як умови людського розвитку, якість життя, які в комплексі визначають самопочуття населення. Тому навіть при достатньому матеріальному забезпеченні, але несприятливих інших параметрах життя, людина не буде задоволеною своїм матеріальним становищем.

Висновки. Результати інших досліджень показують, що за багатьма соціальними показниками ситуація в Запорізькій обл. є нестабільною з тенденцією до погіршення. За оцінкою параметрів людського розвитку, що здійснює державне статистичне управління, можна зробити висновок, що у дуже поганому стані в області знаходяться соціальне середовище та екологічна ситуація (24-26 місця за всеукраїнським рейтингом із дуже повільними змінами на краще). Знижуються рейтинги області за параметрами умов проживання, стану і охорони здоров'я, фінансування людського розвитку [5].

Дослідження регіональних аспектів якості життя, що здійснено І.В. Гукаловою, також показали відносно низькі позиції Запорізької області по багатьох параметрах якості життя. У найбільшій мірі це стосується сприятливості екологічної ситуації, ресурсоемності виробництва і комунального господарства, сприятливості соціально-культурного розвитку, розвитку інфраструктури і комунального господарства [4].

Приведений аналіз показав наявність значних проблем у забезпеченні рівня життя населення Запорізької області. Не зважаючи на відносно високий рівень доходів (за українським виміром) більшість населення регіону відносить себе до бідних, яким приходится вести ощадливе життя, постійно відмовляючись від необхідних благ, крім харчування.

Отже для регіону важливо активізувати соціальну політику у сфері підвищення добробуту населення. Необхідно удосконалити стратегію регіонального розвитку з метою посилення її орієнтації на забезпечення гідного рівня життя мешканців Запорізької області. Доцільно було би розробити та реалізувати в регіоні відповідну програму.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Статистичний щорічник України за 2010 р. / Державна служба статистики України. За ред. Осауленка О.Г. – К.: Август Трейд, 2011. – 560 с.

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

2. Стратегія регіонального розвитку Запорізької області - [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.zoda.gov.ua/>
3. Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів (за даними вибіркового обстеження, проведеного у січні 2010 р.). Статистичний збірник / Державна служба статистики України - Київ, 2010. – 84 с.
4. Гукалова І.В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація. Монографія/ Ін-т географії НАНУ. – Київ, 2009. – 343.
5. Регіональний людський розвиток. Статистичний бюлетень. – К.: Державна служба статистики України, 2011. – 43 с.
6. Праця України за 2009 р. Статистичний збірник / Державна служба статистики України - Київ, 2009. – 317 с.

РЕЗЮМЕ

Здійснено порівняльний аналіз та виявлено основні причини нижчого рівня добробуту населення Запорізької області.

Ключові слова: регіон, рівень життя, доходи, самооцінка.

РЕЗЮМЕ

Осуществлен сравнительный анализ и выявлены основные причины низкого уровня благосостояния населения Запорожской области.

Ключевые слова: регион, уровень жизни, доходы, самооценка.

SUMMARY

The author presents the comparative analysis and the main causes of lower welfare of Zaporozhe region.

Keywords: region, quality of life, income, self-esteem.

ВЛИЯНИЕ ФИНАНСОВОЙ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА РАЗВИТИЕ МИРОВОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ

Борисова С.Е., доцент кафедры «Финансы» ДГМА (г. Краматорск, Украина)

Актуальность темы. Подъем мировой экономики остается неустойчивым и риски для глобальной финансовой системы усилились. Экономический рост в последнее время замедлился как в странах с развитой экономикой, так и странах с формирующимся рынком и развивающихся странах. В этой связи дальнейшие усилия, направленные на осуществление бюджетной консолидации и проведение структурной реформы, а также недавние инициативы в области финансовой политики в основных странах с развитой экономикой должны помочь повысить финансовую стабильность, сократить государственный долг в среднесрочной перспективе, стимулировать рост и укрепить доверие рынков в условиях финансовой глобализации.

В условиях усиления глобализации финансовых рынков актуализируется проблема формирования стратегии развития национальных финансово-кредитных институтов, определяющих модель обеспечения хозяйствующих субъектов реального сектора экономики инвестиционными ресурсами.

Степень изученности проблемы исследования. Проблемам финансовой глобализации посвящены научные труды такие ученых, как Аоки М., Друкера П., Киссинджера Г., Кругмана П., Лютвака Э., Мартина Г., Обстфельда М., Пебро М., Тоффлера О., Шуманна Х.

Целью исследования является выявление особенностей процессов глобализации на современном этапе развития мировой экономической системы, рассмотрение проблем, связанных с влиянием финансовой глобализацией, и перспектив их решения.

Основная часть. В основе глобализации лежат объективные факторы –интернационализация производства и капитала на уровне компаний и банков, экспансия которых выходят за рамки национальных границ. Однако в то же время все большее значение приобретает процесс регулирования и институционального моделирования глобализации ТНК, ТНБ, правительствами, международными организациями.

Движущей силой глобализации является стремление государств к либерализации торговли, рынков капитала, укреплению международного характера производства и стратегии распределения продукции. Этому способствует также активное распространение новых технологий, устраняющих барьеры в перемещении товаров, услуг и капиталов. Сегодня глобализация представляет собой процесс, в рамках которого между структурами национального производства и финансов устанавливается взаимозависимость, обусловленная увеличением числа внешних сделок. В результате происходит новое международное разделение труда, при котором создание национальных богатств все более зависит от экономических субъектов других стран [6].

Одной из главных движущих сил глобализации является финансовая составляющая. Она стала самостоятельным процессом, называемым финансовой глобализацией. Финансовая глобализация является частью глобализации экономики и представляет собой процесс формирования и функционирования мировых финансовой, валютной и кредитной систем, сопровождающийся высокой мобильностью капиталов на соответствующих мировых рынках. Структура финансовой глобализации включает в качестве субъектов мировые финансовые рынки, а также глобальные финансовые продукты.

Характеристиками финансовой глобализации являются следующие процессы:

- свободный и эффективный переток капиталов между странами и регионами мира, в том числе по электронным сетям;
- функционирование мирового валютного, кредитного и финансового рынков;
- формирование системы наднационального регулирования мировых валютных, кредитных и финансовых систем;
- стратегическое участие в международных валютных, кредитных и финансовых отношениях транснациональных корпораций [2].

На основе систематизации противоречий, связанных с ужесточением конкуренции в условиях глобализации, сделан вывод о том, что глобальное финансовое пространство развивается по особым специфическим законам. На этом пространстве господствуют транснациональные финансовые компании, отличительной чертой которых является предоставление комплексных финансовых услуг, которые постоянно видоизменяются, за счет высокого уровня развития организационного капитала и способности удовлетворять спрос потребителей, независимо от границ и национальной принадлежности.

Финансовая глобализация в значительной мере связана с глобализацией финансовых рынков. Она развивается и распространяется посредством рыночных механизмов, что дает ей ряд преимуществ. Например, инвесторы могут гибко реагировать на изменение курсов валют и процентных ставок и тем самым влиять на правительственную инфляционную политику, налоговую дисциплину и политику управления государственной задолженностью. Глобализация рынков стала возможна после снижения барьеров на пути движения капиталов как в развитых, так и в развивающихся странах. Большая или меньшая свобода финансовых операций на иностранных рынках позволяет сглаживать размер процентных ставок на финансовых рынках отдельных стран. Однако различия в денежно-кредитной политике, а соответственно в ценах на кредитные, валютные и финансовые ресурсы, в разных странах еще сохраняются. Это обусловлено различиями в экономическом развитии стран, в частности отсутствием четкой синхронности экономических циклов национальных экономик [1].

В своем развитии финансовая глобализация прошла следующие этапы (табл. 1).